

ORIGINEA NATURII UMANE, FUNDAMENT PENTRU DREPTURILE OMULUI

Pr. Lect. univ. dr. Lucian FARCAȘ

*Universitatea „Al. I. Cuza” Iași,
Facultatea de Teologie Romano-Catolică
lfarcas58@gmail.ro*

Abstract: *The Origins of Human Nature - Foundation for Human Rights.*

This article presents the biblical perspective of human origins as a foundation of fundamental human rights. The first part treats the connection between man as a created being and God the creator, the place and role of man in the universe of creation, his identity and mission in society as well as his absolute dignity as *imago Dei*. The second part considers the human nature as presented by the Holy Scripture and transmitted further by Tradition, then the confrontation between Christian theological thinking and the critique of modern thought regarding the divine origin of human nature and, finally, the new anthropological perspectives in the light of the Second Vatican Council. The third part presents the significance of the origin of human nature for understanding and respecting fundamental human rights. Finally, the importance of fundamental rights at individual and social levels is presented, going as far as the rights and obligations of peoples and states. The discrepancy between human rights in public discourse and concrete respect of these rights is also signaled.

Keywords: *God Creator, man as creature, divine origin, imago Dei, human rights, rights and obligations.*

În momentul în care se discută despre drepturile fundamentale ale omului, gândul celor mai mulți se duce înapoi în istoria recentă: la *Declarația Universală* din decembrie 1948, propusă de Organizația Națiunilor Unite. Declarația respectivă a fost semnată treptat de anumite state, altele au făcut-o cu întârziere iar unele nu au semnat-o încă. Paralel cu această atitudine față de declarația din 1948, poate fi observată și poziția luată de diferite religii, confesiuni sau mișcări de natură social-politică sau spirituală.

O anumită rezervă din partea instituțiilor religioase poate fi explicată de problematica fundamentului drepturilor omului. Este acesta rezultatul eforturilor umane – persoane individuale și instituții sau organisme mondiale – care au ajuns la un consens de proporții mondiale sau este nevoie și de alte argumente care să vină în favoarea acestei declarații și a drepturilor proclamate de ea? Gândirea creștină face referință clară la originea divină a omului, a cărui demnitate îi este conferită de Dumnezeu, Creatorul său.

Făcând referință la o scenă din *Faptele Apostolilor*, un renumit exeget contemporan are în față versetul 10,28, „Dar Dumnezeu mi-a arătat că nu pot declara pe nici un om impur sau necurat!” și comentează astfel: „Acestea sunt cuvinte mari. Ele au fost proclamate cu mult timp înainte de declarația universală a drepturilor fundamentale ale omului și de preambulul constituției. Acestea sunt cuvinte după care Biserica trebuie să se lase măsurată ea însăși. Dar sunt cuvinte care își păstrează valabilitatea chiar și atunci când sunt călcate în picioare”.¹ Din aceasta rezultă deja o legătură semnificativă între învățătura creștină propusă de Biserică și drepturile fundamentale ale omului. În cazul acesta, se poate pune întrebarea: Are comunitatea ecleziastică o contribuție specifică la promovarea drepturilor omului?

În acest articol se încearcă formularea unui răspuns care va fi exprimat în spiritul metodologic al teologiei romano-catolice prezentat într-un document bisericesc recent.² Astfel, o primă parte va prezenta dimensiunea biblică a naturii omului, cu diferite aspecte din cartea *Genezei*; o a doua parte va urmări diferite etape în istoria creștinismului, în care *Imago Dei* a fost prezentă în gândirea creștină, dar cu diferite accente; a treia parte va arăta modul în care concepția creștină despre natura omului stă la baza drepturilor fundamentale ale omului, cum sunt ele ilustrate în doctrina socială a Bisericii.

1. Chipul omului – perspective biblice în *Geneză*

Dacă din punct de vedere teologic se poate spune că științele exegetice ne descoperă tezaurul credinței în Biblie iar știința dogmatică ne arată în primul rând modul în care Dumnezeu se adresează omului și îl cheamă la

1 Thomas Söding, *Umkehr der Kirche. Wegweiser im Neuen Testament*, Freiburg – Basel – Wien, 2014, p. 261.

2 Cf. Comisia Teologică Internațională, *Teologia astăzi: perspective, principii și criterii*, Iași, 2013.

mântuire, partea morală arată mai degrabă felul în care omul răspunde la chemarea divină, înaintea lui Dumnezeu și împreună cu oamenii, semenii săi. Încă de la început este bine de reținut un aspect fundamental pentru tema acestui articol: nu drepturile fundamentale ale omului îi conferă o demnitate anume, ci originea divină a omului este realitatea pe care se află fundamentul drepturilor omului. În continuare va fi prezentată natura umană după *imago Dei*.

În cartea *Genezei*, capitolul 2, nu se vorbește doar de istoria unui singur om; acolo se face referință la omenirea întreagă. De altfel însuși numele de Adam înseamnă om: „Conform mentalității semitice, strămoșul unui neam poartă în sine colectivitatea «născută din răunchii lui»; în el se exprimă realmente toți descendenții săi: îi sunt încorporați, este așa numita «personalitate corporativă»”.³ Urmărind trăsăturile omului așa cum apar ele în Adam, poate fi descoperită o creatură mereu într-o triplă relație esențială: cu Dumnezeu, cu pământul, cu semenii săi.

a) *Omul creatură și Dumnezeu Creatorul*. Spre deosebire de celelalte făpturi, Adam are un statut cu totul aparte. El „nu este nici un dumnezeu decăzut, nici o particică de spirit căzută din cer într-un trup; este o creatură liberă, aflată în relație constantă și esențială cu Dumnezeu”.⁴ Pentru a ilustra și înțelege unicitatea originii naturii omului în cartea *Genezei*, trebuie observată diferența dintre modul în care Dumnezeu creează în primele 5 zile (poruncește să fie, apar creaturile, iar seara se constată că totul era bun) și ziua a șasea, când în planul Creatorului este o singură făptură (nu mai este o poruncă, ci inițiativa personală a lui Dumnezeu, el însuși lucrează, iar lucrarea sa este foarte bună). Elementul esențial în crearea omului este faptul că Dumnezeu îi dă omului suflarea dătătoare de viață, după ce l-a plămădit mai întâi din pământ. În momentul acesta omul „devine suflet viu, adică, în același timp, ființă personală și ființă ce depinde de Dumnezeu. «Religia» nu vine să completeze în el o natură umană deja constituită, ci e integrată în însăși structura lui, încă de la origini. A vorbi, așadar, despre om fără a-l pune în relație cu Dumnezeu ar fi un nonsens”.⁵

3 Xavier Léon-Dufour, Art. *Omul*, în: Xavier Léon-Dufour, Jean Duplacy ș.a. *Vocabular de teologie biblică*, București, 2001, pp.490-496, 490.

4 *Ibidem*.

5 *Ibidem*, p. 491.

În continuare, Dumnezeu inițiază comunicarea cu omul prin Cuvântul său. Omul este singura făptură care intră în dialog cu Creatorul său, iar prin cuvintele care îi sunt adresate omul primește reguli fundamentale pentru trăirea în ordine a existenței sale. Se vede aici că între Creator și creatura sa, omul, se statornicește o relație de dependență care constituie ulterior un fir roșu în întreaga Scriptură: Dumnezeu este cel care vorbește, omul este cel chemat să asculte. „Această lege înscrisă în inima omului este conștiința prin care Dumnezeu cel viu vorbește cu creatura sa”⁶

b) *Omul în fața universului.* Din nou cu specificarea diferenței dintre celelalte făpturi și creatura om: numai omul primește o misiune cu totul specială din partea Creatorului, misiune care se referă la o relație preferențială dar și plină de responsabilitate față de întreaga creație, de tot universul: „Dumnezeu îl așază pe om în mijlocul unei creații frumoase și bune (Gen 2,9) pentru a o cultiva și a o păzi, ca intendent al său. El vrea ca Adam să-și afirme suveranitatea asupra animalelor dându-le un nume (2,19 ș.u.; cf. 1,28 ș.u.); aceasta simbolizează faptul că natura nu trebuie divinizată, ci dominată, supusă. ... A șaptea zi, zi de odihnă, stabilește măsura muncii omului, căci lucrarea mâinilor lui trebuie să exprime lucrarea Creatorului.”⁷

c) *Omul în societate.* Conform concepției biblice despre natura omului, el este structurat din interiorul său în vederea unor relații sociale cu semenii săi. Dimensiunea socială a omului, în cazul acesta, nu este dispusă pur și simplu doar de factori externi, după necesitățile unei comunități date. În același context este subliniată și diferența sexuală ca fundament al dimensiunii sociale: „Diferența fundamentală dintre sex este în același timp prototipul și izvorul vieții în societate, întemeiate nu pe forță, ci pe iubire.”⁸ Relația socială dintre Adam și Eva, care pe lângă multe virtuți precum ajutorul reciproc, respectul alterității celuilalt, colaborare în libertate, trebuie să aibă în centru iubirea.⁹ Este motivul pentru care deseori în Biblie, mai

6 *Ibidem.* La această „lege înscrisă în inima omului” face referință învățătura bisericii despre conștiința morală, care trebuie să se bucure de o atenție centrală într-o cultură și civilizație a drepturilor omului. Cf. Conciliul al II-lea din Vatican, Constituția *Gaudium et spes*, nr. 16.

7 Xavier Léon-Dufour, Art. *Omul...*, p. 491.

8 *Ibidem.*

9 Este motivul pentru care deseori în Biblie, mai ales la profeții din Vechiul Testament, relația dintre Dumnezeu și poporul său Israel este exprimată prin imaginea cununiei. Cf. de exemplu, *Osea* 1.

ales la profeții din Vechiul Testament, relația dintre Dumnezeu și poporul său Israel este exprimată prin imaginea cununiei.

Trebuie subliniat faptul că o bună trăire a relațiilor sociale între oameni, după modelul inițial al conviețuirii dintre Adam și Eva, este dependentă de atitudinea de ascultare a primilor părinți de voința lui Dumnezeu: „Relația socială este, încă, neumbrită deoarece comuniunea cu Dumnezeu este plină de strălucire de slavă. Omul nu se teme de Dumnezeu, este în pace cu Cel care se plimbă în grădina sa, se află în dialog transparent cu soția sa, cu animalele, cu întreaga creație.”¹⁰

d) *Omul creat după chipul lui Dumnezeu – Imago Dei.* Așa cum reiese din gândirea sacerdotală prezentă în *Geneză*, cap. I, crearea omului este văzută ca o încoronare a întregii creații. Sunt semnificative cuvintele lui Dumnezeu care-l gândește, îl vrea și îl creează pe om după chipul său: „Să-l facem pe om după chipul și asemănarea noastră și să stăpânească ... Fiți rodnici, înmulțiți-vă ... stăpâniți!” (*Gen 1,26* ș.u.). De-a lungul istoriei creștinismului, au fost mereu întrebări legate de semnificația cuvintelor „după chipul și asemănarea lui Dumnezeu”, desigur, pornind de la izvorul primar scripturistic, din cartea *Genezei*. Totuși, în legătură cu aceasta, este de reținut: „Omul își exercită rolul de chip în două activități majore: chip al paternității divine, trebuie să se înmulțească spre a umple pământul; chip al domniei divine, el trebuie să supună pământul stăpânirii sale. Omul este stăpânul pământului, este prezența lui Dumnezeu pe pământ.”¹¹

10 Xavier Léon-Dufour, Art. *Omul...*, p. 492. De adăugat aici că marii profeți, în critica lor privind nedreptățile sociale, denunță faptul că dezordinea din societate este precedată și cauzată mereu de idolatrie, închinarea la alte zeități și nu ascultarea de Legea lui Dumnezeu. În sensul acesta, cartea profetului *Amos* este ilustrativă, cf. mai ales *Amos* 1-2.

11 Xavier Léon-Dufour, Art. *Omul...*, p. 492. Este important procesul prin care, cu referință la *Imago Dei*, în gândirea teologică creștină s-a conturat tot mai mult conceptul de *dignitas personae – demnitatea persoanei* umane, și aceasta în strânsă legătură cu rangul de persoană al lui Isus Cristos, Dumnezeu și om adevărat. „Combinăția dintre libertate și responsabilitate este motivul pentru care în contextul creștin este atribuit omului un loc deosebit de important în cadrul creației. Statutul excepțional este garantat de categoria *demnității*. Purtător al demnității, din punct de vedere creștin, este fiecare persoană în parte, în măsura în care viața ei este unică și irepetabilă” - Hristo Todorov, *Christentum und freiheitliche Demokratie* (Manuscris preluat de la *Ordo Socialis*: <https://ordosocialis.de/en/publikation-autor/todorov-hristo/> 29.07.2021).

2. Natura umană și *Imago Dei* în creștinism

La începutul celui de-al treilea mileniu al epocii creștine, după importante epoci de gândire creștină teologic, după multe confruntări ale credinței creștine despre om și diferite concepții antropologice care purtau marca unor mentalități ale timpului, din partea bisericii romano-catolice a fost publicat un document dedicat exact temei legate de *Imago Dei*.¹² Documentul recunoaște că în urma unor mari schimbări și descoperiri științifice din ultimii ani, între problemele cele mai provocatoare este locul și rolul omului în lume și în univers. Sunt întrebări urgente legate de: Cine este omul, care este identitatea lui? Apoi, care este misiunea lui, care este menirea lui în această lume atât de schimbată? Aici este o constatare legată de *Imago Dei*: „Începând mai ales de la Conciliul Vatican II, învățătura despre *imago Dei* a avut o relevanță tot mai mare în învățătura magisteriului și în cercetarea teologică. Mai înainte, din cauza a diferiți factori, teologia despre *imago Dei* a fost lăsată în umbră de către unii teologi și filozofi moderni occidentali. În filozofie conceptul însuși de «chip» a fost obiectul unor critici apăsătoare, venite din partea acelor teorii ale cunoașterii care ori privilegiu rolul «ideii» în defavoarea chipului (raționalismul), ori considerau experiența ca fiind ultimul criteriu al adevărului, fără a face referire la rolul imaginii (empirismul)”.¹³

O primă parte a documentului subliniază faptul că mărturia dată de Sfânta Scriptură, de tradiția creștină și de magisteriul eclezial are în centru conceptul de *Imago Dei* pentru definirea și înțelegerea originii naturii umane. După lungi etape din istoria creștină, se vorbește astăzi despre o redescoperire și reafirmare: „teologii și specialiștii biblici sunt în concordanță cu magisteriul în privința redescoperirii și a reafirmării învățaturii despre *imago Dei*”.¹⁴

a) „*Imago Dei*” în Scriptură și Tradiție

Cu puține excepții, cei mai mulți dintre exegeții de astăzi recunosc locul central al temei *imago Dei* în revelația biblică (cf. Gen 1,26-27; 5,1-3; 9,6). Această temă este văzută drept cheia necesară pentru o înțelegere

12 Comisia Teologică Internațională, *Comuniune și slujire. Persoana umană creată după chipul lui Dumnezeu*, Vatican 2004. În limba română: Iași, Sapienia, 2008.

13 *Ibidem*, nr. 3.

14 *Ibidem*, nr. 6.

biblică a naturii umane și pentru toate afirmațiile antropologiei biblice din Vechiul precum și din Noul Testament. „Pentru Biblie, *imago Dei* constituie un fel de definiție a omului: misterul omului nu poate fi înțeles în mod separat de misterul lui Dumnezeu”.¹⁵ Se notează cu prudență faptul că în teologia patristică și medievală a avut loc o anumită îndepărtare de *imago Dei*, dar aceasta nu înseamnă că a fost abandonată, ci doar faptul că nu a mai avut o poziție centrală în gândirea teologică.¹⁶

Faptul că după reforma luterană au existat multe dispute teologice între teologii catolici și reformatori, arată că tema *imago Dei* nu și-a pierdut din importanță, dar constituia mai degrabă un subiect de acuze reciproce. În timp ce reformatorii vorbeau de o distrugere a imaginii lui Dumnezeu în om prin păcat, catolicii accentuau mai mult condiția de imagine rănită: „Reformatorii insistau asupra faptului că chipul lui Dumnezeu era corupt de păcat, în timp ce teologii catolici vedeau păcatul ca o rană a chipului lui Dumnezeu din om”.¹⁷

b) *Imago Dei* și critica modernă la adresa teologiei

Chiar dacă în decursul istoriei teologia despre *imago Dei* a întâmpinat multe forme de opoziție – cum a fost, de exemplu, perioada iconoclastului – în perioada modernă controversele venite din partea criticii moderniste au fost mult mai agresive. Multe teorii despre univers, despre originea lumii, despre originea omului, cu pretenția că se bazau pe cuceriri științifice credibile, au pus teologia lui *imago Dei* într-o situație delicată. Voci critice precum cele ale lui Ludwig Feuerbach, Karl Marx și Sigmund Freud susțineau: „Nu omul este cel care a fost făcut după chipul lui Dumnezeu, ci Dumnezeu este considerat a fi pur și simplu un chip proiectat de om. În cele din urmă, pentru ca omul să se poată declara autoconstituit, ateismul era de presupus ca necesar”.¹⁸ Prima parte a secolului al XX-lea, până la Conciliul al II-lea din Vatican, a cunoscut multe curente de gândire teologică în care o teologie despre *imago Dei* nu s-a bucurat de o atenție deosebită.¹⁹

15 Comisia Teologică Internațională, *Comuniune și slujire...*, nr. 7.

16 *Ibidem*, nr. 15-16.

17 *Ibidem*, nr. 17.

18 *Ibidem*, nr. 19.

19 Mai pe larg despre această situație, cf. Art. *Gottebenbildlichkeit*, în ³LTK (Lexikon für Theologie und Kirche), IV 1995, pp.871-878.

c) „Imago Dei” de la Conciliul Vatican II și până astăzi

În ciuda dificultăților cu care s-a confruntat *imago Dei*, a doua parte a secolului al XX-lea a fost mai favorabilă, mai ales datorită lucrărilor conciliare, cu o atenție deosebită dată în constituția *Gaudium et spes*: „Ulterior Conciliul a dat teologiei despre *imago Dei* un nou impuls, în special în constituția despre Biserica în lumea de astăzi *Gaudium et spes*.”²⁰ Conciliul redescoperă bogăția teologiei despre *imago Dei* recurgând la izvoarele credinței – Sfânta Scriptură, Tradiția patristică și teologia scolastică – și strâns legat de chipul omului relaționat la *imago Dei*, se conturează tot mai clar conceptul de *demnitate* a persoanei umane: „În viziunea Conciliului, *imago Dei* constă în orientarea fundamentală a omului spre Dumnezeu, fapt ce reprezintă fundamentul demnității umane și al drepturilor inalienabile ale persoanei umane.”²¹ Gândirea teologică de astăzi acordă o importanță tot mai mare lui *imago Dei*, un loc aparte având în cadrul teologiei morale sociale. În sensul acesta, nu este exagerată convingerea că drepturile omului au putut fi gândite și proclamate într-un context impregnat de valorile și principiile creștine referitoare la demnitatea ființei umane.²²

3. Drepturile omului în învățătura Bisericii

Începând cu a doua jumătate a secolului al XIX-lea, când a devenit urgentă *chestiunea socială* legată mai ales de condițiile precare ale vieții muncitorilor, Biserica Romano-Catolică a dezvoltat ca orientare și acțiune marele edi-

20 Comisia Teologică Internațională, *Comuniune și slujire...*, nr. 21. În prima parte, introductivă, *Gaudium et spes* constată ambivalența existenței omului în contextul actual: „Lumea de azi apare, în același timp, puternică și slabă, în stare să înfăptuiască cele mai bune sau cele mai rele lucruri, iar în față i se deschide calea libertății sau a servituții, calea progresului sau a regresului, calea fraternității sau a urii. Pe de altă parte, omul devine conștient că de el depinde buna orientare a forțelor pe care le-a pus în mișcare el însuși și care pot să-l strivească sau să-l slujească” (Nr. 9).

21 Comisia Teologică Internațională, *Comuniune și slujire...*, nr. 22. În pasajele care urmează este aprofundat chipul omului în lumină cristologică, Cristos fiind chipul perfect al lui Dumnezeu în mijlocul oamenilor. Astfel *imago Dei* este fundamentul teologic pe care se construiește o relaționare verticală – față de Dumnezeu: comuniune – și una orizontală – față de oameni: slujire; este mărturia poruncii iubirii de Dumnezeu și de aproapele.

22 Cf. Konrad Hilpert, *Menschenrechte und Theologie. Forschungsbeiträge zur ethischen Dimension der Menschenrechte*, Freiburg 2001, în special cap. 17: *Rădăcinile creștine ale drepturilor omului*, pp.352-367.

ficiu al *doctrinei sociale*. În centrul *doctrinei sociale* se află persoana umană cu demnitatea ei conferită de Cristos; această demnitate a naturii umane răscumpărate constituie fundamentul drepturilor omului.²³

În *Compendiu de doctrină socială a Bisericii* (= CDSB) sunt explicate câteva aspecte fundamentale legate de drepturile omului:

a) Semnificația drepturilor omului

Eforturile care s-au făcut pentru definirea și proclamarea drepturilor omului sunt foarte relevante, urgent necesare pentru promovarea demnității umane. „Biserica vede în aceste drepturi o extraordinară ocazie oferită de timpul nostru, pentru ca, prin afirmarea lor, demnitatea umană să fie mai eficient recunoscută și promovată universal ca o caracteristică înscrisă de Dumnezeu în creatura sa” (CDSB 152). O poziție clară luată de Biserica Catolică față de proclamarea drepturilor omului – 10 decembrie 1948 – este luată 15 ani mai târziu, în 1963 prin enciclica *Pacem in terris* a Papei Ioan la XXIII-lea. Aceasta poate fi sintetizată astfel: „Ultimul izvor al drepturilor omului nu se află în simpla voință a ființelor umane, nici în realitatea statului, nici în puterile politice, ci în omul însuși și în Dumnezeu, Creatorul său” (CDSB 153).

b) Specificarea drepturilor

Cu ocazia centenarului doctrinei sociale a Bisericii, Papa Ioan Paul al II-lea, face referință la drepturile omului, le enumeră și arată elementele specifice creștine care întăresc și mai mult fundamentul lor.²⁴ Este de notat faptul că dreptul la viață și libertatea religioasă au prioritate marcantă în lista drepturilor omului (CDSB 155). În înțelegerea și respectarea acestor drepturi fundamentale un rol deosebit îl are responsabilitatea persoanei individuale, dar și atitudinea corectă venită din partea autorităților civile.

c) Drepturile și obligațiile

După manifestările tinerilor din anul 1968, nu au fost rare criticile care acuzau o anumită pretenție (exagerată) pentru obținerea cât mai

23 Pot fi precizate aici trei izvoare ale magisteriului, unde se vorbește clar despre demnitatea și drepturile omului: *Catehismul Bisericii Catolice* (București 1993): Nr.1701-1709; *Compendiu de doctrină socială a Bisericii* (Iași 2007): Nr.152-159; *Docat. Ce trebuie făcut* (Iași 2017), Nr. 63-68.

24 IOAN PAUL AL II-LEA, Scris. enc. *Centesimus annus* 1991, p. 47.

multor drepturi, în timp ce problema legată de obligații rămânea undeva într-un plan secundar. Acesta este probabil unul dintre motivele pentru care doctrina socială catolică avertizează în fața pericolului de a se face abuz de drepturi și a neglija obligațiile: „Cei care își revendică drepturile proprii, însă uită complet de obligațiile personale sau nu și le îndeplinesc în mod corespunzător, pot fi comparați cu cei care zidesc o clădire cu o mână și cu alta o dărâamă” (CDSB 156).

d) Drepturile popoarelor și națiunilor

Alături de importanța drepturilor omului pentru demnitatea proprie a fiecărei persoane umane, o semnificație deosebită a acestor drepturi este dimensiunea lor comunitară la nivelul popoarelor și națiunilor. Extinderea aceasta este foarte justificată mai ales în urma evenimentelor inumane care au marcat coexistența popoarelor prin cele două războaie mondiale și diferite conflicte locale din întreaga lume. Cauza principală a acestor experiențe sângeroase a fost în primul rând încălcarea drepturilor oamenilor și statelor. Pentru ca între oameni și popoare să domnească pacea, și nu războiul, este necesară o ordine internațională care „cere un *echilibru între particularitate și universalitate*, pentru realizarea căruia sunt chemate toate națiunile, a căror primă obligație este de a trăi într-o atitudine de pace, de respect și de solidaritate cu toate celelalte națiuni” (CDSB 157).

e) Contradicție între literă și spirit

Biserica mărturisește printre datoriile ei principale misiunea profetică – *munus docendi*. Asemenea profeților care denunțau gravele încălcări ale drepturilor celor săraci, văduve, orfani, străini, și Biserica este chemată să ia atitudine critică față de o abordare contradictorie a drepturilor omului. Este problematica legată de semnarea formală a declarației drepturilor omului și lipsa de responsabilitate în traducerea acestora în faptă.²⁵ După ce este deplânsă prăpastia dintre *litera* și *spiritul* drepturilor omului, se scoate în evidență că nu este suficientă doar denunțarea unor situații precare, ci trebuie promovată o *proclamare* reală și eficace a drepturilor umane. Datoriile creștinilor are în vedere: „Angajarea pastorală se dezvoltă într-o dublă direcție, de proclamare a fundamentului creștin al drepturilor omului și de denunțarea a violărilor acestor drepturi” (CDSB 159).

25 Lucrul acesta poate fi văzut în multe țări din fostul bloc comunist, printre ele și România socialistă.

O angajare reală a creștinilor în promovarea drepturilor omului cere o conlucrare a principalelor instituții și organisme naționale și internaționale, indiferent care este identitatea și misiunea lor. Este convingerea Bisericii că în astfel de eforturi Dumnezeu este aproape și binecuvântează cu har: „Biserica se încrede, înainte de toate, în ajutorul Domnului și al Duhului său, care, atunci când este revărsat în inimi, este garanția cea mai sigură pentru respectarea dreptății și a drepturilor omului și, ca atare, pentru contribuția la pace” (*Ibidem*).

Bibliografie:

- * *Biblia*, Iași, Sapienia, 2013.
- * *Catehismul Bisericii Catolice*, București, ARCB, 1993, Nr.1701-1709.
- * Comisia Teologică Internațională, *Comuniune și slujire. Persoana umană creată după chipul lui Dumnezeu*, Vatican 2004. În limba română: Iași, Sapienia, 2008.
- * Comisia Teologică Internațională, *Teologia astăzi: perspective, principii și criterii*, Iași, Sapienia, 2013.
- * Conciliul al II-lea din Vatican, *Constituția Gaudium et spes*, tradus și publicat de ARCB, București, 2000.
- * *Compendiu de doctrină socială a Bisericii*, Iași, Sapienia, 2007, Nr.152-159.
- * *Docat. Ce trebuie făcut*, Iași, Sapienia, 2017, Nr. 63-68.
- * Todorov, Hristo, *Christentum und freiheitliche Demokratie* (Manuscris preluat de la *Ordo Socialis*: <https://ordosocialis.de/en/publikation-autor/todorov-hristo/> 29.07.2021).
- * Hilpert, Konrad, *Menschenrechte und Theologie. Forschungsbeiträge zur ethischen Dimension der Menschenrechte*, Freiburg 2001, în special cap. 17: *Rădăcinile creștine ale drepturilor omului*, 352-367.
- * Söding, Thomas, *Umkehr der Kirche. Wegweiser im Neuen Testament*, Freiburg – Basel – Wien, 2014.
- * Hilpert, Konrad, *Menschenrechte und Theologie. Forschungsbeiträge zur ethischen Dimension der Menschenrechte*, Freiburg 2001, în special cap. 17: *Rădăcinile creștine ale drepturilor omului*, 352-367.
- * GrossArt., Walter, *Gottebenbildlichkeit*, în LTK (Lexikon für Theologie und Kirche), I-Altes Testament, IV 1995, 871-878.